

OPONENTSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Diplomantka:	Bc. Lucie Podzemná
Název práce:	Reprezentace jaderné energetiky v médiích v období před a po havárii ve Fukušimě: Obsahová analýza vybraných českých deníků
	Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie. Praha, 2014.
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Arnošt Novák
Oponent:	Mgr. Roman Hájek (IKSŽ FSV UK)

Lucie Podzemná se ve své diplomové práci zabývá porovnáním toho, jak české deníky Mladá fronta Dnes a Právo pokrývaly problematiku jaderné energetiky rok před a rok po havárii v japonské jaderné elektrárně Fukušima. V obecnější rovině (a spíše implicitně) se pak práce dotýká také toho, jak se vybrané deníky vypořádávají s environmentální tematikou a jak postupují v případě vysoce odborného tématu, jakým je jaderná energetika bezpochyby je (nejm. v případě, kdy ani vědecká komunita není v postoji k ní jednotná). V tomto kontextu kvituji autorčino rozhodnutí zasadit svůj text do kontextu práce Ulricha Becka a jeho úvah o rizikové společnosti (byť trochu ke škodě věci jsou Beckovy postuláty představeny jen v teoretické části práce a autorka se k nim později – v interpretaci dat či závěrech – nevrací).

Téma diplomové práce hodnotím jako vysoce aktuální a závažné, tím spíše, že pro česká mediální studia představuje mediální zpracování environmentálních otázek spíše marginální oblast zájmu (a prapor tak třímají magisterští studenti, často jiných oborů – viz v červnu 2014 na FHS obhájenou práci Veroniky Špátové o jaderné energetice v České televizi).

Struktura práce je logická a dobře vystavěná, byť jednotlivé části spolu nejsou příliš provázané (viz dále, jde zejména o propojení teoretické části a samotného výzkumu). Autorka text otevírá přehledem základních teorií, konceptů a terminologie z oblasti studia médií – a nutno konstatovat, že tato pasáž (tj. kapitola 2) je vůbec nejslabším článkem práce. Je pochopitelné, že se zde diplomantka musela vypořádat s nejednoduchou situací „chybějících základů nematěřského oboru“, které musela dostudovat – a protože práce není obhajována v oboru mediálních studií, nechci v hodnocení zabíhat do detailů. Mám však pocit, že řadu chybných interpretací mediálních teorií a nepřesností v užití terminologie (poznamenejme, že autorka zde nesáhla k primárním zdrojům, ale využila vesměs české přehledové učebnice obsahující kompendium skutečně základních, a proto také někdy zjednodušených informací) by bylo možné odstranit pozornějším čtením literatury. Dovolím si proto v bodech uvést nepřesnosti, které považuji za zásadnější a u kterých si myslím, že by mohly (či měly) být podchyceny i u práce „z jiného oboru“:

- na s. 2 autorka poněkud volně pracuje s pojmy média a komunikace, jako by šlo o synonyma,
- v pozn. 1 na s. 2 řadí blogy k masové komunikaci, což je přinejmenším sporné,
- autorka poměrně často používá Slovník mediální komunikace, jehož hlavní editorkou byla Irena Reifová, a plošně jméno editorky uvádí jako referenci, byť v některých případech jsou autoři

konkrétních hesel jiní (citování slovníků je vždy ošemetná záležitost, zde by ale bylo vhodnější držet se tvaru „autor hesla in Reifová a kol. 2004“),

- přehled výkladu o problematice médií je pojatý dost zeširoka, autorka věnuje poměrně velkou (a pro práci nepotřebnou) pozornost kontroverznímu pojmu „masa“; na dost velkém prostoru jsou rovněž rozebrány účinky médií, přestože ty v empirické části nejsou zkoumány (naše znalosti o účincích médií mohou ale posloužit jako vhodné ospravedlnění důležitosti práce, což ovšem autorka explicitně neprovádí),
- trochu nejasné mi je, proč autorka tolik lpí na teorii (někdy se mluví spíše o hypotéze) nastolování agendy, kterou opakovaně zmiňuje i na dalších místech práce včetně závěru; jakýkoli výzkum v oblasti nastolování agendy vyžaduje výzkum publika (nejčastěji reprezentativní výzkum veřejného mínění) – operovat s touto teorií/hypotézou při prosté obsahové analýze je proto poněkud zavádějící (a mimochodem, Jiráček a Köpplová nepíší o tom, že by hypotéza o nastolování agendy byla vyvrácena, jak autorka uvádí na s. 6; naopak, agenda setting je jednou z mála téměř univerzálně uznávaných mediálních teorií, jen se postupem času výzkum začal zaměřovat i na dílčí nuance typu rámců);
- zpravodajské hodnoty a stereotypy jsou dva zcela odlišné koncepty (pozn. 15 na s. 9),
- přestože se v názvu práce objevuje termín „reprezentace“, je poněkud zvláštní, že v přehledu teorií a konceptů v teoretické části mu není věnována prakticky žádná pozornost.

Co v přehledu literatury citelně chybí, jsou studie relevantní přímo tématu práce, tj. články věnující se mediálnímu pokrytí jaderné energetiky či nehod v jaderných elektrárnách.¹ V důsledku toho později autorka odvozuje své hypotézy spíše na základě osobní zkušenosti či „velkých“ (a proto poněkud vágních) teorií; při formulaci hypotéz jí chybí přesvědčivé argumenty odvozené z již provedeného empirického výzkumu (a když se posuneme ještě dál: absence přehledu těchto zdrojů jí znemožňuje posunout závěry práce do obecnější roviny a porovnat své výsledky s dalšími studiemi). Teoretickou část práce pak uzavírá pojednání o otázkách jaderné energetiky a její bezpečnosti, načež se zaměřuje konkrétně na průběh fukušimské havárie (zde velmi oceňuji přehlednou časovou osu).

Pokud přehlédneme už vznesenou poznámku o způsobu odvození hypotéz (těch autorka stanovila 11), pak nutno poznamenat, že empirická část je (v kontextu diplomových prací) na velmi vysoké úrovni. Autorka se rigorózně drží základních metodických postupů a detailně popisuje své kroky, jimž lze jen máloco vytknout (snad jen, že právě tato rigoróznost místy trochu ubírá na čtivosti textu). Základní výzkumný cíl – popsat rozdíly mezi mediálním pokrytím jaderné energetiky před a po fukušimské nehodě – je naplněn. Oproti předkládanému projektu autorka vynechala ze zamýšleného vzorku některé tituly – to se ale jeví jako vhodný krok a celkové množství 634 článků je pro diplomovou práci dostatečné.

¹ Možných zdrojů rozhodně není nedostatek. Namátkou výběr z databáze EBSCO: **Friedman**, SM. "Three Mile Island, Chernobyl, and Fukushima: An analysis of traditional and new media coverage of nuclear accidents and radiation." *Bulletin of the Atomic Scientists* 67.5 (2011): 55-65.; **Perko**, T., et al. "Media content analysis of the Fukushima accident in two Belgian newspapers." *Belgian Nuclear Research Centre SCK• CEN, Mol*(2011); **Perko**, T., **Turcanu**, C., & **Carlé**, B. (2012). *Media Reporting of Nuclear Emergencies: The Effects of Transparent Communication in a Minor Nuclear Event. Journal Of Contingencies & Crisis Management*, 20(1), 52-63; **Arulchelvan**, S. S. (2013). *A Study on Public Awareness & Media Coverage of Nuclear Energy Issues in India. Online Journal Of Communication & Media Technologies*, 3(1), 1-21; **Culley**, M. R., **Ogley-Oliver**, E., **Carton**, A. D., & **Street**, J. C. (2010). *Media framing of proposed nuclear reactors: An analysis of print media. Journal Of Community & Applied Social Psychology*.

Operacionalizace hypotéz je provedena dobře, i když u H7 by možná stálo za to počítat prostor věnovaný jednotlivým aktérům spíše než četnosti (při prezentaci výsledků u hypotézy 1 autorka sama dochází k tomu, že četnost článků ještě neznamená, že rozsah informování byl větší – a zde jde o shodný případ). Stejně tak nelze mnoho poznamenat k primární interpretaci dat, mimo už zmíněné autorčiny snahy „naroubovat“ nepříliš vhodně na svá data teorii agenda setting (s. 52) by ještě stálo za zamyšlení, zda graf na s. 53 má vzhledem k množství linek (a jejich nepřehlednému uspořádání) vypovídací hodnotu a zda by pro prezentaci výsledků nestačila tabulka na následující straně.

Závěr práce do značné míry opakuje a shrnuje dosažené výsledky a působí poněkud nevýrazně. Stálo by za to pokusit se posunout v interpretaci dat na vyšší rovinu abstrakce (což je ovšem komplikováno už zmíněným nedostatkem literatury přímo k tématu, jež je pro tento krok nezbytným podkladem), případně závěr přestrukturovat a oddělit výsledky v zásadě očekávané a nepřekvapivé od těch méně očekávaných a překvapivějších. Prezentované závěry mne rovněž vedly k obecné otázce, zda vůbec můžeme hovořit o nějakých rozdílech v mediální prezentaci jaderné energetiky a jiných strategických politicko-sociálních témat (např. důchodové reformy, zdravotnictví atd.). Zajímalo by mne, zda má autorka na tuto otázku nějakou vlastní poučenou odpověď.

Navzdory představeným výtkám (jejichž vznesení je úkolem oponenta) bych chtěl zdůraznit, že Lucie Podzemná předložila text, který bezpochyby splňuje nároky kladené na diplomovou práci a který má řadu předností. Vysokou formální úroveň doplňují velmi dobrá úroveň stylistická i pravopisná (objevuje se poměrně malé množství chyb, např. psaní slova tematický, psaní %, interpunkce, vzhledem k rozsahu práce jde ovšem téměř o zanedbatelný počet). Ocenit zaslouží i velmi dlouhé období pokryté v samotné analýze, schopnost zpracovat získaná data a odvodit z nich relevantní závěry.

Slabinou práce je jistá kvalitativní nerovnováha mezi její teoretickou částí (zejména kapitoly věnované médiím), kde spatřuji jisté nedostatky v práci s dostupnou literaturou a její interpretací, a částí empirickou, jež je naopak výrazně nadprůměrná. Navrhuji proto hodnotit ji v závislosti na průběhu obhajoby 15–16 body, tj. mezi stupni výborně a velmi dobře.

V Praze 15. srpna 2014

Mgr. Roman Hájek
IKSŽ FSV UK